

OLYMPISKE RESULTATER EFTER MURENS FALD

Et tilbageblik på magtforholdene i international elitesport

Notat / Juli 2024

Klaus Nielsen &
Rasmus K. Storm

Idrættens
Analyseinstitut

OLYMPISKE RESULTATER EFTER MURENS FALD

Titel

Olympiske resultater efter murens fald. Et tilbageblik på magtforholdene i international elitesport.

Forfattere

Klaus Nielsen & Rasmus K. Storm

Layout

Idrættens Analyseinstitut

Forsidefoto

Pascal Le Segretain/Getty Images

Udgave

1. udgave, Aarhus, juli 2024

Pris

Notatet kan downloades gratis i vidensbanken på www.idan.dk

ISBN

978-87-94468-27-5 (pdf)

Udgiver

Idrættens Analyseinstitut

Frederiksgade 78B, 2.

8000 Aarhus C

T: +45 3266 1030

E: idan@idan.dk

W: www.idan.dk

Gengivelse af dette notat er tilladt med tydelig kildehenvisning.

Indhold

Indhold	5
Resumé	6
Introduktion – hvorfor og hvordan?	8
Hvordan måler man konkurrenceevne i international elitesport?.....	8
De fem bedste nationer i international elitesport	11
Lande rangeret som nr. 6-10.....	14
Hvilke lande rangerer lige under de ti bedst præsterende lande?.....	16
Danmarks placering i medaljekapløbet	18
De nordiske lande	20
Hvordan klarer andre små rige lande sig?.....	22
Tilbagegang (i de fleste lande) i Østeuropa	23
Europa dominerer, men Asien er på vej frem.....	25
Hvilke lande går mest frem?	26
Hvilke lande går mest tilbage?.....	28
Flere lande med stor befolkning har svag konkurrenceevne eller er slet ikke med	30
Hvem klarer sig bedre/dårligere, end man skulle forvente ud fra befolkningsstørrelse og indkomst?.....	31
Sammenfatning	33
Referencer	35

Resumé

Som optakt til OL i Paris i 2024 ser dette notat på, hvordan internationale styrkeforhold i elitesport har udviklet sig de seneste årtier gennem en analyse af resultater i de Olympiske Lege. Notatets resultater bruges fremadrettet til at forudsige medaljehancerne for Danmark, og en række udvalgte nationer. Det sker i et særskilt notat, 'OL 2024 prognose - medaljefordeling og danske medaljehancer', der udgives i ugerne op til legenes start.

Den historiske udvikling af styrkeforhold i international eliteidræt er ikke blot interessant i sig selv, men også fordi danske resultater ikke kun påvirkes af, hvad danske aktører gør for at styrke dansk konkurrenceevne. De er ligeledes betinget af andre landes satsninger, og initiativer - og ikke mindst af de ressourcer, der internationalt bruges på at stille sig bedst muligt i våbenkapløbet om medaljer. Boykot eller udelukkelse af atleter fra specifikke lande har også indflydelse på den danske konkurrenceevne i international elitesport.

Notatets analyser viser, at USA og vesteuropæiske lande samt vestligt orienterede lande som Australien, New Zealand, Japan og Sydkorea i tiden efter den kolde krig har øget deres konkurrencekraft betydeligt. Det gælder særligt store lande som Storbritannien, Japan, Frankrig, Australien, Italien og Frankrig. Disse lande har - i forskelligt omfang og på forskellig vis - udviklet stærke elitesportssystemer, der understøtter deres respektive atleters udvikling og konkurrencekraft. Tyskland er en undtagelse. Ved de seneste OL har Tyskland vundet væsentligt færre medaljer, end Vesttyskland gjorde før murens fald, og den nedadgående tendens fortsætter tilsyneladende. Omvendt er Holland på vej frem og er nu på niveau med Tyskland. Blandt mindre lande står New Zealand frem som en af elitesportens små supermagter, når man tager landets befolkningsmæssige størrelse i betragtning.

De vestlige landes konkurrencekraft er udfordret af lande som Kina, der vinder næstflest medaljer. Rusland har derimod ikke kunnet fastholde sin position, og er de seneste OL blevet udfordret af Storbritannien og vil givet vis fremstå yderligere svækket, når de på et tidspunkt bliver lukket ind i det gode selskab, som de aktuelt er udelukket fra pga. invasionen af Ukraine.

På trods af, at Europa i henseende til samlet befolkningsstørrelse, international politisk indflydelse og andel af verdens økonomiske vækst begynder at blive trængt, så er Europa fortsat dominerende i international elitesport. Europa vinder lige så mange medaljer som resten af verden tilsammen. USA's og især Asiens samlede konkurrencekraft er stigende, og på længere sigt vil Europas plads formentlig blive mere udfordret i takt med, at mange nye lande investerer stadigt mere i elitesportslig succes.

For Danmarks vedkommende går det godt. Konkurrencekraften har været stigende over de senere årtier og har især været tydelig siden OL 2012. Aktuelt viser styrken sig ved, at Danmark i et 'simuleret' OL i 2023 ville have vundet ti medaljer (tre guld, tre sølv og fire bronze), næsten identisk med medaljehøsten ved OL i Tokyo. Desuden blev det til 130 top 8-point. Både mht. medaljer og top 8-point var det på niveau med præstationerne ved OL i Tokyo. Dansk elitesport er godt placeret henseende til international rangering. Samtidig

overpræsterer Danmark, hvis der tages højde en række relevant baggrundsvARIABLE, f.eks. indkomst og befolkningstørrelse.

Dette peger frem mod et OL i Paris, hvor danske atleter kan hente en flot medaljehøst. Hvad danskerne mere konkret kan forvente af deres atleter, gives et bud på i det nævnte notat: 'OL 2024 prognose - medaljefordeling og danske medaljechancer'.

Introduktion – hvorfor og hvordan?

Dette notat ser på, hvordan internationale styrkeforhold i elitesport har udviklet sig i de seneste årtier gennem en analyse af resultater i de Olympiske Lege.¹ Konkurrencebetingelserne i international elitesport har skiftet over tid og kan opdeles i tre forskellige historiske perioder.

Perioden fra starten af det tyvende århundrede og frem til 1950'erne var præget af 'gentlemen'-atleter og amatørisme. Et lille antal lande i Nordamerika og Vesteuropa var næsten alene om at deltage. Sverige og Finland var blandt de mest medaljevindende lande som følge af høj idrætsdeltagelse, adgang til gode faciliteter og en velorganiseret idrætsbevægelse.

Denne periode blev afløst af kampen mellem samfundssystemer under den kolde krig. Sovjetunionens første deltagelse i de Olympiske Lege i 1952 indledte en periode, hvor Sovjetunionen, DDR og de øvrige østeuropæiske lande satsede voldsomt på succes i international elitesport og især i Olympiske Lege (Dennis & Grix, 2012). Vestlige lande fulgte op med stigende statslig og kommerciel støtte. Denne periode ophørte med murens fald og Sovjetunionens kollaps i henholdsvis 1989 og 1991, hvilket medførte et sammenbrud for den østeuropæiske elitesportsmodel.

Flere vestlige lande opbyggede på samme tid målrettede elitesportssystemer understøttet af stigende statsstøtte. Mange nye lande begyndte at satse på elitesportslig succes. Der investeres stadigt stigende midler i opbygning af elitesportssystemer (De Bosscher et al., 2015). Det er blevet dyrere at vinde medaljer (Hogan & Norton, 2000), og antallet af medaljevindende lande er steget kraftigt i denne periode.

Formålet med dette notat er at analysere, hvilke forskydninger af internationale styrkeforhold, der er sket i denne tredje periode. Der er fokus på de enkelte landes medaljehøst i OL i perioden 1996-2020(2021).²

Hvordan måler man konkurrenceevne i international elitesport?

Der er to udbredte måder at måle et lands olympiske medaljer på. Det sker ved at se på enten placering i medaljetabellen, hvor lande rangeres efter først antal guldmedaljer, dernæst sølvmedaljer og sidst bronzemedaljer, eller på samlet antal medaljer. Problemerne ved disse to mål er, at guldmedaljer vægtes for højt i medaljetabellen, og at der ikke skelnes mellem medaljers valør i den samlede medaljesum. Antal medaljepoint er et alternativt mål, der kompenserer for de svagheder, der er forbundet med medaljetabellen og samlet antal medaljer. Nogle analyser tildeler således 3, 2 og 1 point til henholdsvis guld-, sølv- og bronzemedaljer. Dette mål har dog en problematisk vægtning af medaljer. Det er således

¹ Der ses kun på resultater i de Olympiske Sommerlege. Når der herefter bruges betegnelserne Olympiske Lege eller OL menes udelukkende de Olympiske Sommerlege.

² De seneste Olympiske (Sommer)lege blev afholdt i 2021 (et år forsinket pga. af Covid-epidemien), men har officielt betegnelsen OL 2020, hvilket er fastholdt i dette notat.

ikke rimeligt, at en guldmedalje kun er 50 pct. mere værd end en sølvmedalje, mens en sølvmedalje er dobbelt så meget værd som en bronzemedalje,

I det følgende opgøres antal medaljepoint på en anden måde. Der gives 5 point for en guldmedalje, 3 point for en sølvmedalje og 2 point for en bronzemedalje. Denne målemetode har ikke de svagheder, som svækker relevansen af de traditionelle medaljemål, og vægtningen af den enkelte medaljer forekommer at være i overensstemmelse med den mest udbredte opfattelse af medaljers værd.

Medaljepoint vil i det følgende blive suppleret med data om top 8-point (nr. 1: 8 point, nr. 2: 7 point, nr. 3: 6 point ... nr. 8: 1 point). Top 8-point er formentlig et bedre mål for international konkurrenceevne i elitesport for lande, der kun vinder et begrænset antal medaljer (Nielsen & Storm, 2024). Det er ofte små marginaler og tilfældigheder, der er forskellen mellem en 3. og en 4. plads eller mellem en medalje og en finaleplads. Dette kan have afgørende indvirkning på mindre landes medaljehøst, der har udsving, som ikke afspejler reelle skift i konkurrenceevnen. En placering blandt de otte bedste giver et mere pålideligt mål for mindre landes konkurrenceevne i international elitesport.

I det følgende vil der være fokus på udviklingen i styrkeforhold målt ved medaljepoint og top 8-point i de Olympiske Lege, der er afholdt siden 1996. Når dette år er valgt som udgangspunkt, skyldes det dels, at det er hensigten at koncentrere analysen om perioden efter ophøret af systemkonkurrencen mellem vest og øst. Det hænger også sammen med, at opsplitning af Sovjetunionen, Jugoslavien og Tjekkoslaviet i henholdsvis 15, syv og to nye selvstændige lande samt genforeningen af de to tysklunde gør det vanskeligt at foretage meningsfulde sammenligninger af medaljer før og efter 1996. Siden da er der ikke sket nogen opdeling eller -sammenlægning af nationer, der indvirker på sammenligning af udviklingen i medaljepoint.³

Udover resultater ved OL i perioden 1996-2020 vil analysen også inddrage medaljer og top 8-point fra 'simulerede' OL i de to år mellem det seneste OL i Tokyo og det kommende OL i Paris. Der er tale om 'simulerede' OL i de to år (2022 og 2023) i den forstand, at der inddrages resultater ved verdensmesterskaber og officielle ranglister i de sportsgrene og discipliner, der konkurreres i ved det kommende OL, og at resultaterne tilpasses de deltagelses- og konkurrencebetingelser, der gælder ved OL.⁴ De 'simulerede' OL i 2022 og 2023 giver

³ Undtagelsen er opdelingen af Serbien og Montenegro i to lande og Kosovos deltagelse som selvstændigt land fra og med 2016.

⁴ For 2023 inddrages resultater for alle de sportsgrene og discipliner, der er på programmet ved det kommende OL i 2024, hvor der konkurreres i 329 discipliner. Der blev i 2023 afholdt VM i 309 af disse discipliner (svarende til 94 pct. af samtlige 329 discipliner). I de fleste af disse (i alt 13 discipliner) medregnes placeringer på de internationale specialforbunds officielle ranglister: basketball, kvinder; bordtennis hold; golf; hockey, kvinder; tennis; volleyball. I de 7 resterende discipliner er der foretaget skønmæssige vurderinger. I ridning (6 discipliner) medregnes resultater fra EM 2023 korrigeret for ikke-europæiske rytteres placering på de officielle ranglister i de individuelle discipliner – og korrigeret for ikke-europæiske landes placering i VM 2022 i holddisciplinerne. I fodbold for mænd (1 disciplin) medregnes rangeringen ved FIFA U-20 World Cup, eftersom denne turnering har en vis lighed med de alderskriterier, der gælder for fodboldturneringen ved OL.

det bedste bud på, hvordan resultaterne ville have været, hvis der ville have været OL i de pågældende år.⁵

Der er sket en forøgelse af antallet af sportsgrene og discipliner i løbet af den periode, undersøgelsen omfatter. Der var i alt 271 discipliner og 842 medaljer i 1996, hvilket var steget til 339 discipliner og 1080 medaljer i 2020, hvilket svarer til en stigning i antal medaljer på 28 pct. Dette forstyrrer billedet med hensyn til udviklingen af et lands konkurrenceevne i elitesport. Hvis konkurrenceevnen skal fastholdes på samme niveau, skal landet således vinde 28 pct. flere medaljepoint end i 1996. Hvis medaljehøsten målt på medaljepoint er stabil eller stiger mindre end 28 pct., er det et tegn på svækket konkurrenceevne. Der vil blive taget højde for dette i enkelte af figurerne i det følgende, men for det meste ses kun på den absolutte udvikling i medaljepoint og top 8-point.

I det følgende vil vi først se på medaljepoint for de mest vindende nationer. Derefter analyseres udviklingen i medaljepoint og top 8-point for Danmark og de øvrige nordiske lande samt andre lande, der er sammenlignelige med Danmark i forhold til befolkningsstørrelse, indkomst og samfundsstruktur. Dernæst er der fokus på de østeuropæiske lande efterfulgt af et afsnit om medaljerne fordelt på kontinenter. Der ses også på, hvilke lande der er gået særligt meget frem, og hvilke der er gået markant tilbage.

Til slut er der fokus på, hvilke lande der klarer sig bedst i forhold til deres udgangsbetingelser såsom befolkningsstørrelse og økonomisk velstand.

⁵ Der er dog ikke i tallene for 2022 og 2023 taget fuldt højde for værtsskabseffekten. OL's værtsland oplever (næsten) altid resultatmæssig fremgang. En del af dette skyldes investeringer i de foregående år, og dette skulle kunne aflæses i resultaterne i årene forud for OL. Det gælder derimod ikke hjemmebanefordelen.

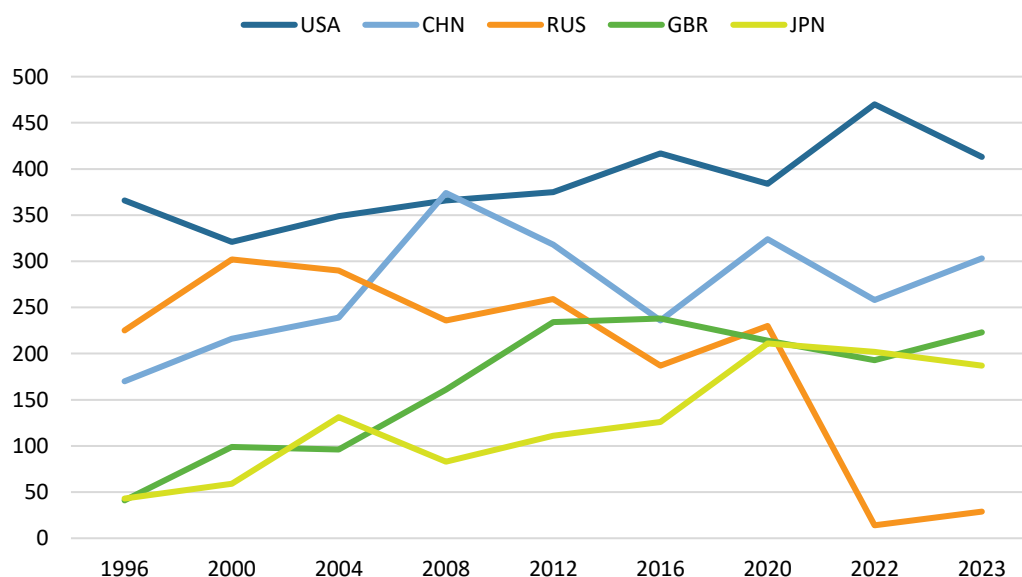
De fem bedste nationer i international elitesport

Figur 1 viser udviklingen i medaljepoint for de fem lande, der opnåede flest medaljepoint ved OL i 2020 (USA, Kina, Rusland, Storbritannien og Japan). Figur 2 viser det samme justeret for stigningen i samlet antal medaljer.⁶

USA har været bedst i alle OL i perioden 1996-2020 med undtagelse af OL i 2008, hvor Kina på hjemmebane var marginalt bedre. USA's medaljepoints sum har været stigende siden 2000. USA klarede sig ikke helt så godt i 2020 som ved det foregående OL i 2016, men i de to år efter OL i Tokyo har USA opnået flere medaljepoint end nogensinde før, og meget tyder på, at de amerikanske atleter i Paris vil være endnu mere dominerende end ved de seneste OL.

Årsagen er delvist, at Rusland i 2022 og 2023 har været udelukket fra de fleste store mesterskaber, hvilket i nogle sportsgrene har gjort det lettere for amerikanske atleter at vinde medaljer. Derudover er der de seneste 25-30 år sket tilpasninger af det amerikanske elitesportssystem, der har forøget konkurrenceevnen. Systemet er fortsat unikt i international sammenhæng i den forstand, at fokus er på universiteternes rolle samt kommerciel sport, men der er kommet mere støtte til ikke-kommercielle sportsgrene, hvilket har betydet, at USA vinder flere medaljer over en bred kam og ikke kun i atletik, svømning, gymnastik og nogle af de store holdsportsgrene, som det tidligere har været tilfældet.

Figur 1: Medaljepoint 1996-2023 (top 5-lande)

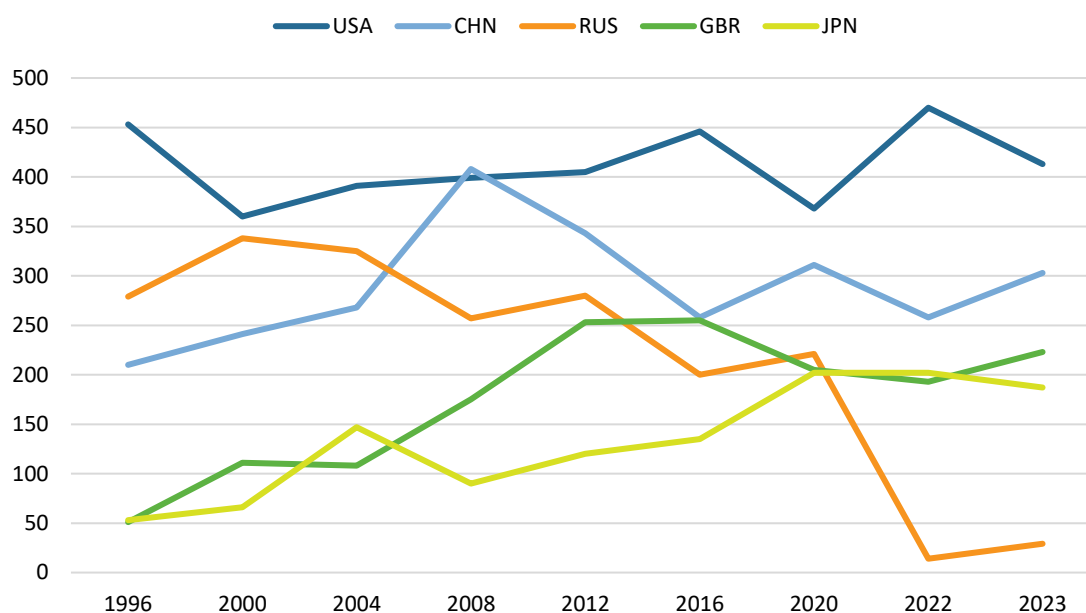

**Bemærk, at årstallene springer forskelligt i perioden 2020-2023 set i forhold til 1996-2020

⁶ Justeringen består i at opnormere de enkelte landes medaljepoint for alle OL før 2020. Det sker ved, at de enkelte landes andel af samlet antal medaljer i alle OL før 2020 multipliceres med samlet antal medaljer i 2020.

Den amerikanske fremgang har resulteret i et stigende antal medaljepoint. Figur 2 viser imidlertid et andet billede, når der justeres for det forøgede samlede antal medaljer. Figuren viser, at USA's 'markedsandel' (andel af det samlede antal medaljepoint) har været let stigende i perioden 2000-2016, men den har ikke på noget tidspunkt været højere, end da USA sidst var vært for OL i 1996 i Atlanta. I 2022 var markedsandelen ved det simulerede OL dog endnu højere.

Figur 2: Medaljepoint 1996-2023 (top 5-lande) – justeret for stigende antal medaljer

**Bemærk, at årstallene springer forskelligt i perioden 2020-2023 set i forhold til 1996-2020

Værtsskabet for OL havde endnu kraftigere effekt på medaljehøsten for Kina, der stabilt forbedrede resultaterne frem til OL på hjemmebane i 2008, hvor Kina for første og hidtil eneste gang præsterede at blive bedste nation. Siden da er niveauet faldet i takt med en mere afslappet kinesisk holdning til medaljer og landets placering i medaljekapløbet, men Kina er fortsat næstbedste nation, og var i 2020 ikke langt efter USA. Den kinesiske elitesportslige profil er unik i den forstand, at den internationale konkurrenceevne er ekstremt høj i nogle sportsgrene (bordtennis, udspring og vægtløftning), hvor Kina altid vinder alt det, der er muligt, og meget høj i andre sportsgrene (badminton og skydning), hvor Kina vinder et stort antal medaljer. Kina vinder medaljer i mange andre sportsgrene, men med svømning som en mulig undtagelse, er det ikke lykkedes Kina at slå igennem i nogle af de store sportsgrene, hvor der er mange medaljer på spil.

Rusland var tæt på at være helt lige med USA i 2000, men har siden da oplevet en gradvis men markant tilbagegang. Antallet af medaljepoint faldt fra 302 point i 2000 til 187 point i 2016. Rusland klarede sig bedre i 2020, men 'markedsandelen' er blevet kraftigt reduceret i perioden siden Sovjetunionens sammenbrud, og tendensen tegner et billede af en falmet stormagt i international elitesport. Udelukkelsen fra OL samt de fleste internationale

specialforbund i foreløbig 2022-2024, som følge af invasionen af Ukraine, vil givet vis yderligere forringe Ruslands konkurrenceevne.

Storbritannien og Japan er omvendt markante succeshistorier. Begge lande oplevede resultatmæssigt et historisk lavpunkt i 1996 med henholdsvis en og tre guldmedaljer. Danmark vandt lige så mange guldmedaljer ved legene i Atlanta i 1996 som Storbritannien og Japan tilsammen. Begge lande har også i denne periode været vært for de Olympiske Lege (London 2012 og Tokyo 2020). Markant dårligere resultater i det olympiske udstillingsvindue eller tildeling af værtskab for de Olympiske Lege er oftest det, der skal til for at få politikerne til at øge den finansielle støtte til elitesport markant, og som giver anledning til strukturelle og organisatoriske ændringer af et lands elitesportssystem. Storbritannien og Japan oplevede både det, der blev oplevet som katastrofalt dårlige resultater samt tildeling af OL-værtskab inden for en kort årrække, og den resultatmæssige effekt var markant.

Efter indførelse af en solid kilde til kontinuerlig finansiering i form af spille- og lottomidler samt opbygning en effektiv struktur med en central målrettet organisation med ansvar for elitesport (UK Sport) havde Storbritannien et usædvanligt succesrigt OL i 2008. UK Sport vurderede, at det ville blive vanskeligt at overgå dette på hjemmebane i 2012, men det skete med god marginal. Storbritannien blev fjerde bedste nation næsten på niveau med Rusland. Det var overraskende, at Storbritannien faktisk forøgede antallet af medaljepoint og blev næstbedste nation i det efterfølgende OL i 2016 og derefter evnede næsten at fastholde niveauet i 2020.

Tidligere var britiske atleter kun konkurrencedygtige i et relativt begrænset antal olympiske sportsgrene. Det er ikke længere tilfældet. Storbritannien er nu et af de lande, der vinder medaljer og top 8-placeringer i flest sportsgrene. Den mest markante succeshistorie er gymnastik, hvor Storbritannien nu er i stand til at vinde medaljer i holdkonkurrencerne for både mænd og kvinder ved OL, VM og EM, hvilket skal ses på baggrund af situationen først i 2000-tallet, hvor ingen britiske gymnaster var i nærheden af den internationale top.

Japan har også oplevet en markant stigning i antal medaljepoint med OL i 2020 på hjemmebane som en foreløbig kulmination. Udover den stigende finansielle støtte samt en forbedret struktur og bedre forskningsmæssig og teknologisk opbakning, skyldes fremgangen også, at Japan havde stor fordel af indførelse af nye sportsgrene på programmet ved OL i 2020 (bl.a. skateboarding, surfing, karate og baseball/softball), hvor Japan vandt mange medaljer. Resultaterne ved de 'simulerede' OL i 2022 og 2023 tyder på, at Japan vil klare sig næsten lige så godt i Paris som på hjemmebane i 2020. Summen af Japans medaljepoint var således ikke meget lavere i disse to mellem-olympiske år end ved OL i Tokyo.

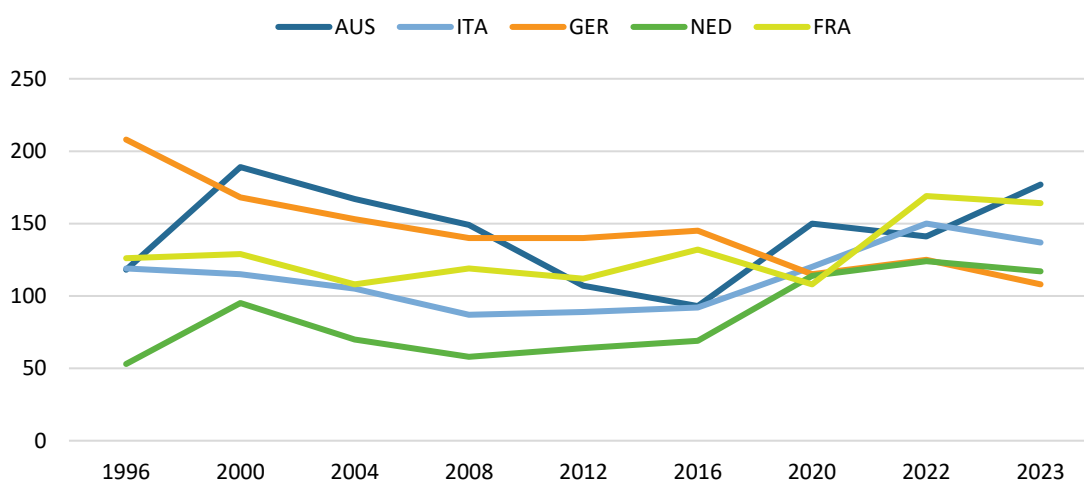
Det fremgår af figur 2, at både Storbritannien og Japan i løbet af perioden ikke kun har forøget antallet af medaljepoint, men også deres 'markedsandel'.

Lande rangeret som nr. 6-10

Australien, Italien, Tyskland og Frankrig har i hele perioden været blandt de ti bedste nationer ved OL. Indtil 2008 var alle fire lande klart bedre end Storbritannien, og indtil 2020 var de alle bedre end Japan. Holland var i 2020 for første gang blandt de ti bedste nationer.

Australien var vært for OL i 2000, hvor de blev fjerde bedste nation. Siden da gik det kraftigt tilbage. Som det fremgår af figur 3, kom lavpunktet i 2016, hvor Australien vandt under halvt så mange medaljepoint som i 2000. Ved det seneste OL gik det langt bedre, primært i kraft af de australske svømmere, der scorede halvdelen af nationens samlede medaljepoint. Resultaterne i de to år efter OL i Tokyo tyder på, at denne tendens fortsætter. Australien synes på vej mod sit bedste OL siden 2000.

Figur 3: Medaljepoint 1996-2023 (lande rangeret nr. 6-10)

**Bemærk, at årstallene springer forskelligt i perioden 2020-2023 set i forhold til 1996-2020

Ved de sidste to olympiske lege⁷ inden murens fald var DDR næstbedste nation med flere medaljepoint end USA. Også Vesttyskland var blandt de nationer, der klarede sig bedst - kun overgået af Sovjetunionen, DDR og USA. Tilsammen var Vesttyskland og DDR faktisk bedre end både Sovjetunionen og USA ved de tre sidste OL inden den østeuropæiske elitesportsmodel kollapsede samtidig med murens fald. Der er næppe mange, der ønsker den dopingbefængte østtyske sportsmodel tilbage, og heller ikke Vesttysklands bestræbelser på at klare sig bedre i systemkampen mod medaljeslugerne i DDR er savnet af mange, men det er bemærkelsesværdigt, hvor meget Tyskland er gået tilbage siden OL i 1988.

Ved OL i 2020 vandt Tyskland færre medaljepoint, end Vesttyskland gjorde i 1988, selv om antallet af discipliner på det olympiske program er fordoblet siden da. Tysklands markedsandel i 2020 var kun halvt så stor som forbundsrepublikkens markedsandel i 1988.

⁷ Der ses her bort fra OL i 1980 og 1984, der var ramt af boykot af henholdsvis USA i 1980 og Sovjetunionen, DDR og det meste af østblokken i 1984.

Tyskland vandt i 2020 kun halvt så mange medaljepoint som Storbritannien, og fik for første gang færre medaljepoint end Italien og kun et enkelt point mere end Holland. Resultaterne i 2022 og 2023 tyder på, at tilbagegangen fortsætter. I 2023 klarede Holland sig for første gang bedre end Tyskland.

Den tyske tilbagegang i olympisk sport er enestående. Der er mange andre tegn på tilbagegang end resultater ved (faktiske og simulerede) OL. Ved VM i atletik 2023 vandt Tyskland således ikke en eneste medalje. Årsagen til krisen hænger formentlig sammen med strukturelle og styringsmæssige forhold. Det er bemærkelsesværdigt, at der ikke i Tyskland er akut krisebevidsthed om elitesportssystemets radikalt svækkede konkurrenceevne.

Italien havde i 2020 sit bedste OL nogensinde målt på medaljepoint. Det var ikke kun i 100 og 4x100 meter løb, at italienske atleter triumferede. Figur 3 viser, at fremgangen tilsyneladende fortsætter, hvis resultaterne i de simulerede OL i 2022 og 2023 er en pålidelig indikator. I denne sammenhæng skal det dog fremhæves, at fremgangen ikke kun skyldes forbedrede præstationer af italienske atleter, men også hænger sammen med Ruslands fravær, der i nogle sportsgrene har gjort det nemmere at vinde medaljer. Det samme er tilfældet for andre top 10-nationer.

Lande, der er vært for OL, oplever oftest forbedrede resultater i det umiddelbart foregående OL som effekt af ekstra investeringer i landets elitesportssystem frem mod OL. Det var således tilfældet for Kina, Storbritannien, Australien og Brasilien. Det skete imidlertid ikke for de kommende franske værter, der ved OL i Tokyo scorede færre medaljepoint end ved noget andet OL siden 1996.

I de to seneste år har resultaterne været klart bedre, og det er på denne baggrund ikke urealistisk, at Frankrig kan ende med at blive blandt de fem bedste nationer, hvilket er det officielle mål. Franske atleter er konkurrencedygtige over en bred front i olympisk sport og vinder medaljer og top 8-point i flere sportsgrene end noget andet land bortset fra USA, men har modsat de fleste andre top 10-lande ingen sportsgrene, hvor landet altid vinder mange medaljer. I den forstand er Frankrig det radikale modstykke til Kina.

Holland har en gang tidligere (OL 2000) været tæt på de ti bedst præsterende lande ved OL, men resultaterne ved OL i 2020 repræsenterer et markant løft. Resultaterne i 2022 og 2023 tyder på, at Holland kan fastholde det historisk høje niveau. Det er bemærkelsesværdigt, at Holland klarer sig så godt med en befolkning på under 18 millioner. Det har givetvis at gøre med et særdeles veludviklet elitesportssystem med nationale træningscentre og stærk prioritering af støtten. Holland vinder således en stor del af medaljerne i fire sportsgrene (cykling, sejlsport, roning og atletik), hvor eliten samles fra en ung alder i veludstyrede nationale træningscentre. Hollands elitesportssystem er en succeshistorie, der er et oplagt eksempel til efterfølgelse i rige mindre europæiske lande med egalitære, demokratiske velfærdsstater, omend modellen er vanskeligere at realisere i lande med lavere befolkningstæthed end i Holland.

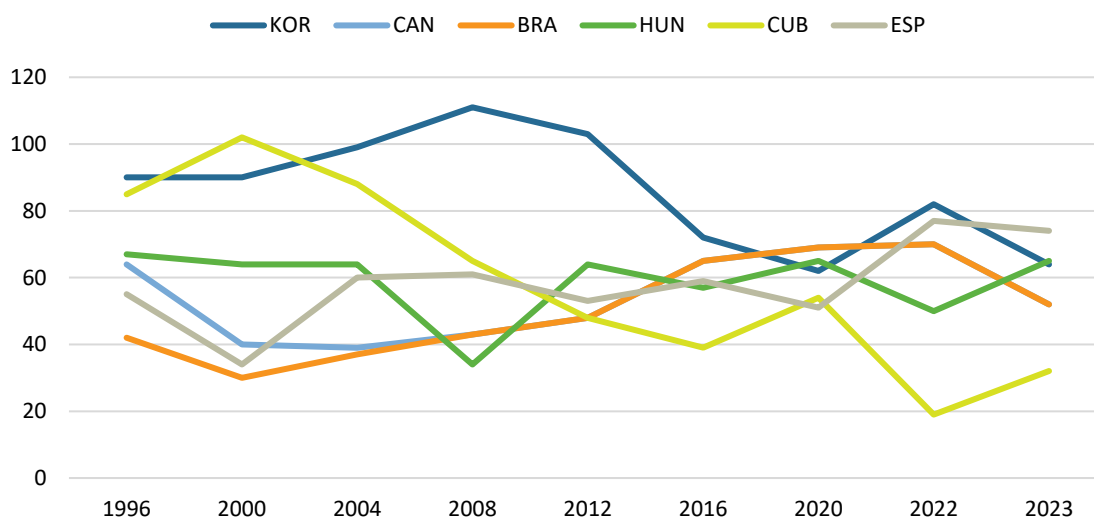
Hvilke lande rangerer lige under de ti bedst præsterende lande?

Seks lande (Canada, Sydkorea, Brasilien, Ungarn, Cuba og Spanien) blev i OL 2020 placeret lige efter de ti bedst placerede lande. Et af dem (Sydkorea) har været i top 10 i hele perioden 1996-2016, men blev i 2020 detroniseret af Holland. Cuba var blandt de ti bedste nationer i 1996-2004, men har ikke siden da været på samme niveau. Ingen af de seks lande har på noget tidspunkt været rangeret lavere end nr. 17.

Canada havde i 2020 sit bedste OL nogensinde målt på medaljepoint og var det land, der var tættest på top 10 i 2020, omend afstanden til nr. 10 (Frankrig) var ganske stor. Canada har et velfungerende elitesportssystem og er konkurrencedygtig i en lang række sportsgrene. I Tokyo vandt de seks medaljer i både atletik og svømning og fik medaljer i yderligere otte sportsgrene.

Som det fremgår af figur 4, er Sydkorea gået betydeligt tilbage. Ved de to seneste OL blev det kun til henholdsvis 72 og 62 medaljepoint, hvor pointsummen har varieret mellem 90 og 111 ved de fem foregående OL. I Sydkoreas elitesportssystem har militæret og store virksomheder en betydelig rolle, og elitesportslig succes er blevet set som led i 'nation building', hvilket har garanteret politisk opbakning og finansielle ressourcer (Hong, 2011). Hvis svækkelsen af konkurrenceevnen bider sig fast, må der være aspekter af systemet, der ikke længere fungerer så godt som hidtil.

Figur 4: Lande der er tæt på top 10

**Bemærk, at årstallene springer forskelligt i perioden 2020-2023 set i forhold til 1996-2020

Det fremgår af figur 4, at Cuba var på niveau med Sydkorea ved OL i 1996-2004, men det er siden da gået kraftigt tilbage for den tidligere stormagt i international elitesport. Cuba har ved de tre seneste OL ikke scoret flere end godt halvdelen af det antal medaljepoint, landet vandt i 1996-2004. Tilbagegangen er formentlig en effekt af den langsigtede nedslidning og

mangel på stort set alt i det cubanske samfund som følge af amerikansk boykot og ophør af russisk støtte (Duncan, 2000). Det er en medvirkende årsag, at cubanske boksere, der har stået for en stor del af Cubas samlede medaljehøst, nu har fået tilladelse til at blive professionelle, og flere topnavne er nu blevet engageret af amerikanske promotorer og er blevet - eller er ved at blive - omskølet til professionel boksning.

Brasilien var vært for OL i 2016 og oplevede den vanlige værtsskabs effekt i form af en markant stigning i antal medaljepoint i 2016. I lighed med det, der skete for Storbritannien, gælder det, at effekten slog endnu kraftigere igennem ved det efterfølgende OL, hvor Brasilien scorede flere medaljepoint end under landets eget OL. Resultaterne siden OL i Tokyo tyder på, at Brasilien vil kunne fastholde det højere præstationsniveau i Paris. Det skal dog tilføjes, at en del af fremgangen i 2020 skyldes, at Brasilien var meget fremgangsrig i to af de nye sportsgrene, der blev introduceret i Tokyo. I skateboarding og surfing scorede Brasilien således hele 14 medaljepoint.

Der er to europæiske lande (Spanien og Ungarn) i denne gruppe af lande. Spanien vandt meget få medaljer ved olympiske lege forud for OL i Barcelona 1992 (i alt 25 medaljer, heraf kun 5 guldmedaljer i de 15 OL Spanien deltog i inden da). Legene i Barcelona blev resultatmæssigt en stor spansk succes med 90 medaljepoint (og 13 guldmedaljer). Spanien har ikke siden nået samme høje niveau, men legene repræsenterer et markant sporskifte. Spanien har scoret 50-60 medaljepoint ved næsten alle OL siden da, og Spanien klarer sig nu på et niveau, der modsvarer landets befolkningstal (47 millioner) og økonomiske styrke.

Med en befolkning på omkring ti millioner og lavere BNP per capita er det derimod evident, at Ungarn præsterer væsentligt bedre i olympisk sport, end man skulle forvente. Bortset fra et resultatmæssigt svagt OL i 2008 har Ungarn stabilt scoret en medaljepointsum på mellem 57 og 67 ved OL i perioden 1996-2020. Der er intet, der tyder på, at konkurrenceevnen er ved at blive svækket. Ved OL i 2020 vandt Ungarn flere medaljepoint, end det var tilfældet ved andre OL i perioden 2000-2020. Ungarn fastholder styrkepositioner i sportsgrene som svømning, vandpolo, fægtning, moderne femkamp og ikke mindst kano & kajak. Ungarn har stærke traditioner i olympisk sport rækkende tilbage til mellemkrigstiden, og elitesport understøttes af omfattende statslige støtte.

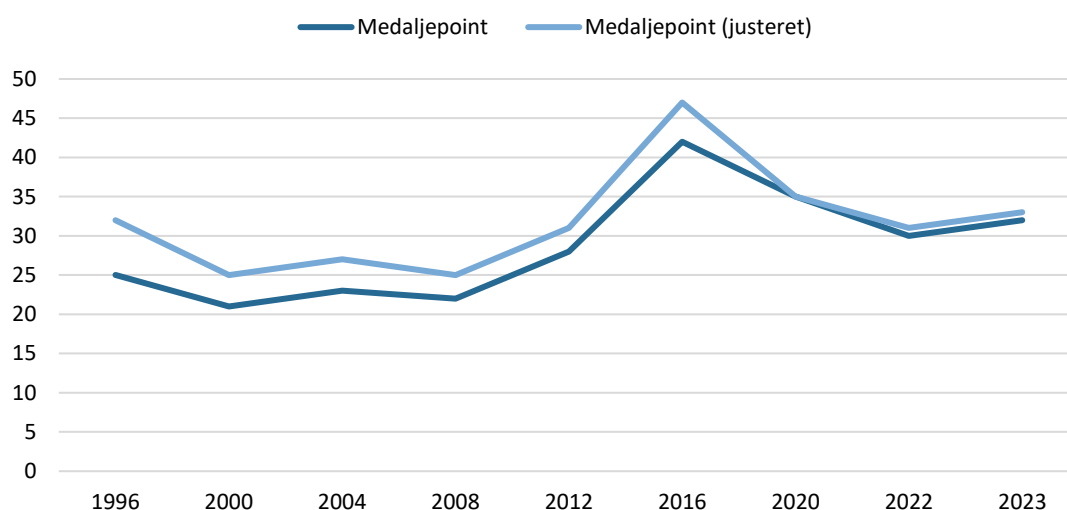
Danmarks placering i medaljekapløbet

Danmarks konkurrenceevne i international elitesport er blevet analyseret i årlige rapporter fra Idrættens Analyseinstitut om danske elitesportresultater. Dette vil kun blive kortfattet opsummeret i denne sammenhæng. Der henvises til rapporterne for detaljer (seneste udgave: Nielsen & Storm (2024)).

Danmarks resultater ved de Olympiske Lege lå frem til 2012 på et meget stabilt niveau. Der er næppe andre lande, hvor udsvingene i medaljehøsten var så små. I de ti Olympiske Lege, der blev afholdt perioden 1952-2000, vandt Danmark således 4-6 medaljer ved samtlige OL med undtagelse af perioden 1968-1976, hvor et succesfuldt OL i 1968 med otte medaljer blev efterfulgt af to usædvanligt svage OL med kun henholdsvis en og tre medaljer. Ved OL i 2004 og 2008 vandt Danmark hhv. syv og otte medaljer, og i 2012 blev det til ni medaljer, hvilket var flere end på noget andet tidspunkt siden 1948.

I 2012 blev det dog kun til marginalt flere medaljepoint end i 1996, hvor Danmark vandt fire guldmedaljer og havde en markedsandel, der var større end ved OL 2012. Dette fremgår af den lyseblå kurve i figur 5, der justerer for ændringer i antal discipliner ved OL og hermed kan bruges til at vise Danmarks andel af samtlige medaljer (markedsandelen).

Figur 5: Danmarks medaljepoint 1996-2023

**Bemærk, at årstallene springer forskelligt i perioden 2020-2023 set i forhold til 1996-2020

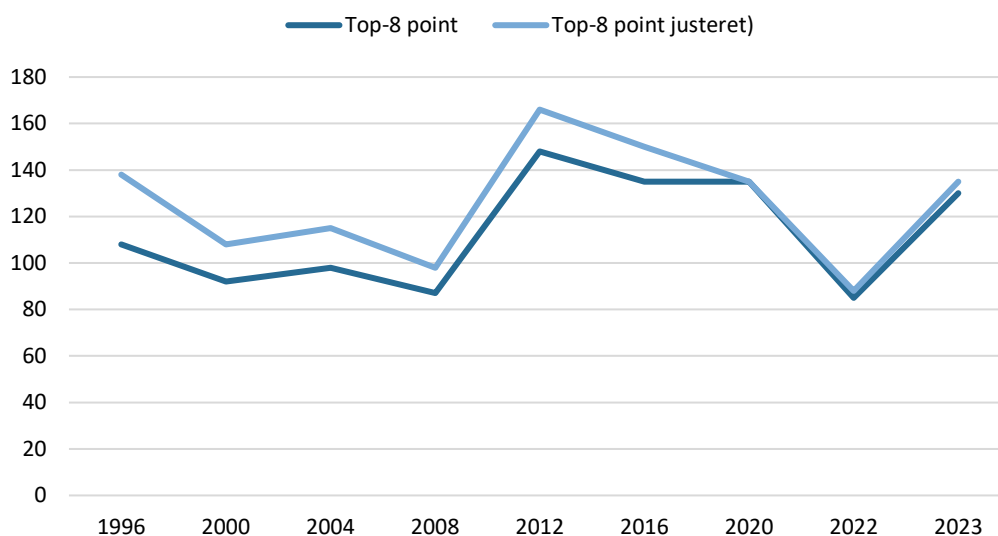
Som det ses af figur 5, forøgede Danmark medaljehøsten i 2016. Det blev til hele 15 medaljer, og Danmarks markedsandel var markant større end tidligere. Det var også tilfældet i 2020, hvor danske atleter vandt 11 medaljer. Dette niveau er blevet fastholdt i de to år efter OL i Tokyo.

Målt på medaljepoint er det således tydeligt, at siden 2016 er dansk elitesports internationale konkurrenceevne blevet markant forbedret. Figur 6 nuancerer dette ved at se på top 8-point i stedet for udelukkende at se på medaljer. Ligesom det var tilfældet med figur 5, er

der også her justeret for det forøgede antal discipliner, og den orange kurve viser, hvordan markedsandelen af samtlige top-8 point har udviklet sig.

Figuren viser, at det målt på top 8-point var i 2012, at niveauskiftet skete. I OL 2012 vandt Danmark kun marginalt flere medaljer end de foregående OL, men der var mange flere top 8-placeringer end både før og siden. Justeret for forøget antal disciplinerer der tale om et endnu mere tydeligt højdepunkt i 2012.

Figur 6: Danmarks top 8-point 1996-2023

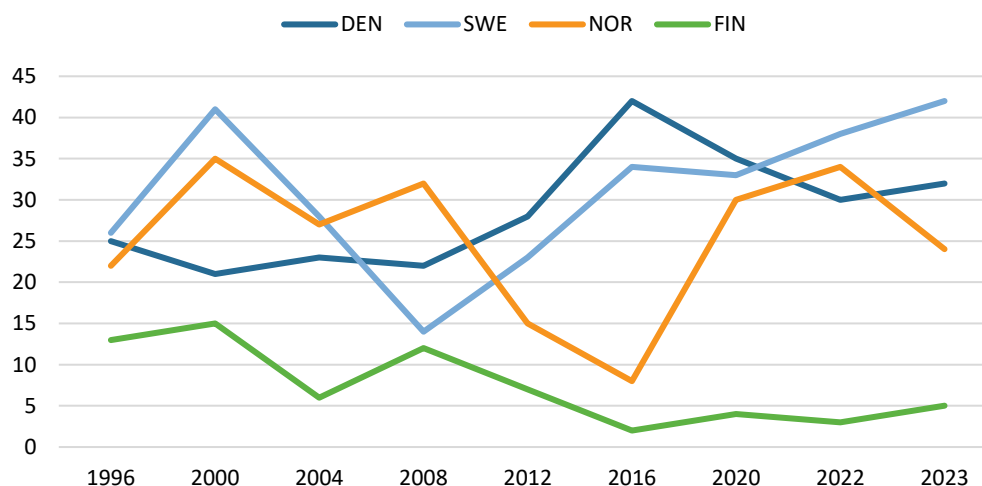
**Bemærk, at årstallene springer forskelligt i perioden 2020-2023 set i forhold til 1996-2020

I 2022 var Danmarks antal medaljepoint på niveau med OL året før, men antallet af top 8-point var markant faldende. Toppen holdt med andre ord niveauet, men der var et kraftigt faldende antal danske atleter, der var lige ved at vinde medaljer. Dette ville have været problematisk på længere sigt, hvis dette fald var fortsat i 2023. Det gjorde det imidlertid ikke. I 2023 var top 8-pointsummen på samme niveau som ved OL 2020.

De nordiske lande

Det giver ikke meget mening at sammenligne Danmarks resultater og elitesportssystem med de lande, der er omtalt ovenfor med undtagelse af Holland og måske Ungarn. De øvrige nordiske lande udgør det mest oplagte sammenligningsgrundlag. Figur 7 viser udviklingen i de nordiske landes top-8 point 1996-2020.

Figur 7: De nordiske landes medaljepoint 1996-2023

**Bemærk, at årstallene springer forskelligt i perioden 2020-2023 set i forhold til 1996-2020

Figuren viser, at Sverige var bedst i Norden frem til og med 2004, mens Danmark har klaret sig bedre end Sverige, og har været bedste nordiske nation ved de tre seneste OL. Mens Danmark har hævet niveauet markant fra 2012 til et historisk højt antal medaljepoint, har Sverige også siden 2008 kontinuerligt forøget medaljepointsommen, men i 2012 var niveauet alligevel lavere end i 1996 og 2000, hvor Sveriges markedsandel var klart større end på noget senere tidspunkt. Sveriges resultater de to seneste år viser fortsat fremgang, og tyder på, at Sverige får et succesfuldt kommende OL i Paris. Danmarks top 8-point var i 2023 på samme niveau som i OL 2020.

Norges top 8-point har svinget en del. Et højdepunkt blev nået i 2008, hvor Norge scorede flere top 8-point end Danmark. Efter to OL med usædvanligt få norske top 8-placeringer var Norge i 2020 tilbage på samme niveau som i perioden 1996-2008, men klart lavere end både Sverige og Danmark. Norges profil i Paris er til gengæld nok tydeligere end de øvrige nordiske landes med løberne Jakob Ingebrigtsen og Kasper Warholm som to af legenes mest fremtrædende atleter. Finlands resultater er på et væsentligt lavere niveau end de tre øvrige nordiske lande, og trenden har været nedadgående hele perioden (Storm & Nielsen, 2022).

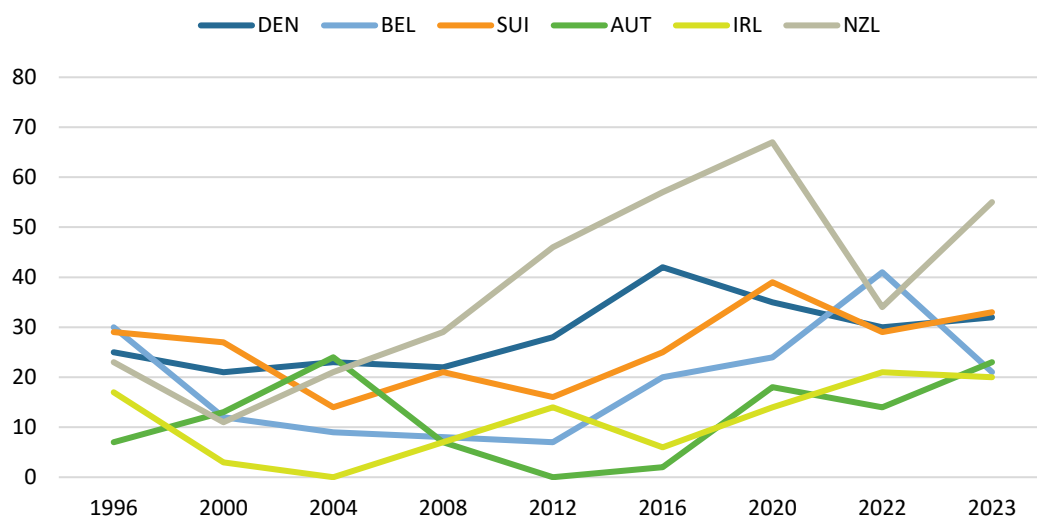
Det er bemærkelsesværdigt, at de fire nordiske lande, der ellers på mange måder ligner hinanden socialt, kulturelt og politisk, har markant forskellige elitesportssystemer (Storm et al., 2024, pp. 130-150). Norge og Danmark har en centraliseret struktur bygget op om

professionelle organisationer, Olympiatoppen og Team Danmark, hvilket tilsyneladende fungerer godt, og som er med til at forklare, hvordan konkurrenceevnen udvikler sig. Strukturel og organisatorisk kompleksitet fører til uklarhed, dobbeltadministration og kompetencestridigheder i både Sverige og Finland, hvilket har hæmmet udviklingen af en målrettet elitesportspolitik.

Hvordan klarer andre små rige lande sig?

Udover at sammenligne Danmark med øvrige nordiske lande, er det også relevant at sammenligne med andre små rige vestlige lande. Figur 8 viser, hvordan medaljehøsten har været for fem sådanne lande. Med undtagelse af New Zealand er alle lande i Vesteuropa.

Figur 8: Andre små, rige og sammenlignelige lande - medaljepoint 1996-2023

**Bemærk, at årstallene springer forskelligt i perioden 2020-2023 set i forhold til 1996-2020

New Zealand har mht. elitesport i mange år været et forbillede for Danmark. New Zealand har en befolkning, på næsten samme størrelse, og satser på succes for stort set de samme olympiske sportsgrene som Danmark. I begge lande har to holdsportsgrene (rugby og cricket i New Zealand, og fodbold og håndbold i Danmark) stor vægt, og New Zealand har evnet at opbygge en velfungerende elitesportslig støttestruktur, der har givet tydelige resultater. Det fremgår af figur 8, at den resultatmæssige New Zealandske succes er et relativt nyt fænomen. Ved OL 2000 var kun Irland dårligere end New Zealand blandt de seks lande, der indgår i figuren. Danmark vandt dengang dobbelt så mange medaljepoint som New Zealand. Siden da er New Zealand gået markant frem, og nu er situationen vendt om. I 2020 vandt New Zealand lige ved dobbelt så mange medaljepoint som Danmark.

Dette skyldes ikke, at Danmark har klaret sig dårligt. Ved de tre olympiske lege i 2008-2016 var Danmark det land, der kom tættest på at matche det New Zealandske niveau. I 2020 blev Danmark overgået af Schweiz, der er gået meget frem siden 2012. Et andet land, der tydeligvis er på vej frem og har forbedret konkurrenceevnen, er Belgien. Også Irland og Østrig har hævet niveauet de seneste år.

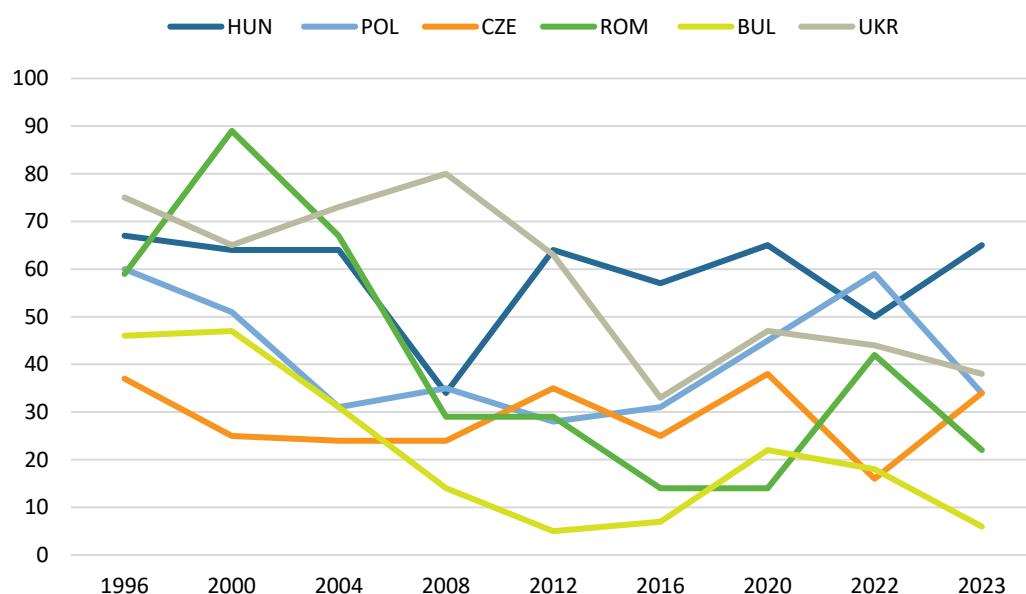
New Zealand har været foregangslandet, men alle seks lande har over tid forbedret konkurrenceevnen. Ligesom Danmark opbyggede New Zealand tidligt et målrettet elitestøttesystem. Senere fulgte de øvrige lande op, og samlet har de omhandlede små rige lande forøget markedsandelen.

Tilbagegang (i de fleste lande) i Østeuropa

Under den kolde krig var de Olympiske Lege en slags erstatningsarena for direkte konfrontation på slagmarken. Især Sovjetunionen og Østtyskland satsede mange ressourcer på at vinde systemkampen på sportspladsen. Statsamatørisme, veluddannede trænere, systematisk brug af forskning samt doping florerede. Det samme gjorde sig i mindre omfang gældende i de øvrige østeuropæiske lande.

Dette ophørte brat med murens fald i 1989, og de østeuropæiske landes eliteatleter har siden da - udover forvitringen af hele støttesystemet, der gav dem en fordel i forhold til bl.a. deres vesteuropæiske konkurrenter - lidt under akut penge- og ressourcemangel samt exit af mange trænere.

Figur 9: Østeuropæiske landes medaljepoint 1996-2020

**Bemærk, at årstallene springer forskelligt i perioden 2020-2023 set i forhold til 1996-2020

Det fremgår af figur 9, at resultatet har været et gradvist faldende niveau målt på medaljepoint for de østeuropæiske lande som helhed, men der er markante forskelle mellem de enkelte nationer.

Ungarn er, som tidligere nævnt, det østeuropæiske land, der er mest succesfuldt. Dets resultater er på samme niveau gennem hele perioden bortset fra OL i 2008. Tjekkiet har også undgået et faldende resultatniveau i løbet af perioden efter 1996. Polen gik kraftigt tilbage indtil 2012 med et antal medaljepoint, der var halveret i forhold til 1996. Siden da er der fremgang at spore, men antallet af medaljepoint er fortsat ikke på niveau med, hvad det var i begyndelsen af perioden. Ukraine er gået tilbage. Gennemsnittet af medaljepoint ved de to seneste OL er 40 point, hvilket ikke er meget mere end halvdelen af det gennemsnitlige niveau i OL 1996-2008.

Det er de sydøsteuropæiske lande (Rumænien og Bulgarien), der tydeligvis er gået mest tilbage. For begge lande er nedgangen drastisk, uanset om det måles ved medaljepoint eller top 8-point. For Bulgarien faldt antallet af medaljepoint fra 46 i 2000 til 5 i 2012, og top 8-point faldt fra 177 i 1996 til 35 i 2016. Der var en lille forbedring at spore i 2020, der måske er et vendepunkt.

Der er ikke noget vendepunkt at spore for Rumænien, der så sent som i 1984 var næstbedste nation i medaljetabellen ved OL i Los Angeles i 1984, og som i år 2000 fortsat var blandt de ti mest medaljevindende nationer på niveau med Storbritannien. Siden har tilbagegangen været gradvis men særdeles markant. Det er et symptom på tilbagegangen, at Rumæniens tidligere så succesfulde kvindelige gymnaster nu ikke længere evner at kvalificere sig til holdkonkurrencen ved OL og VM.

Figur 9 viser, at resultaterne i 2022 og 2023 peger i retning af en mindre fremgang. Dette skyldes udelukkende, at de kvindelige rumænske roere nu (igen) er begyndt at vinde medaljer.

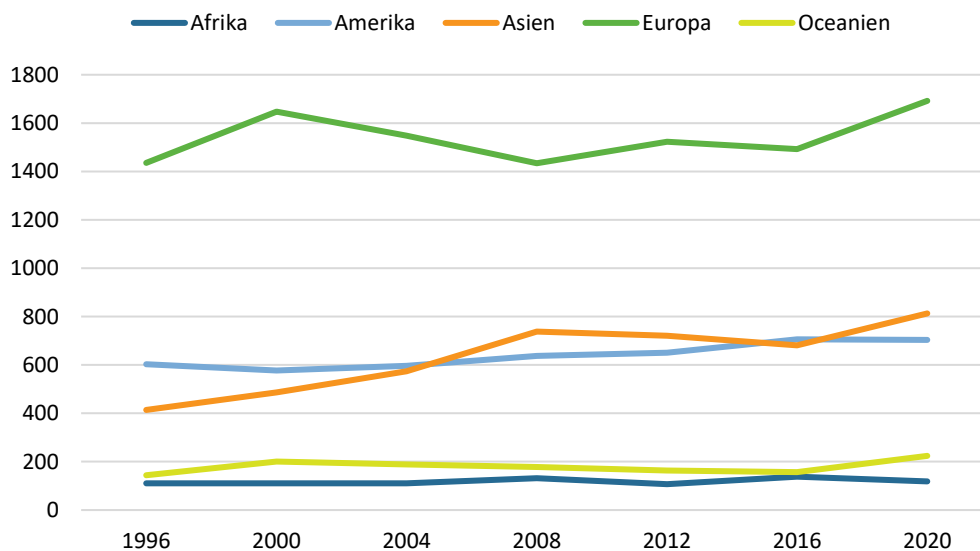
Europa dominerer, men Asien er på vej frem

Udviklingen i de seneste årtier har på flere måder mindsket Europas vægt og betydning internationalt. Det gælder først og fremmest i henseende til økonomisk styrke. Den økonomiske vækst i Europa er markant lavere end gennemsnittet på verdensplan, hvilket indebærer, at europæiske landes samlede BNP udgør en kraftigt faldende andel af verdens samlede BNP. De europæiske lande har også mistet politisk indflydelse, og Europas befolkning er faldende.

Eftersom international forskning viser, at BNP per indbygger og befolkningstal tilsammen forklarer omtrent halvdelen af landes relative konkurrenceevne i elitesport (De Bosscher et al., 2015) kunne man formode, at Europas relative tilbagegang i henseende til befolkningstal og økonomisk vækst ville medføre, at de europæiske landes medaljeandel ville falde. Som det fremgår af figur 10, er der imidlertid endnu kun svage tegn på en sådan udvikling.

Europæiske landes samlede markedsandel er faldet en smule i perioden 1996-2020, men Europa har konstant scoret omtrent lige så mange medaljepoint som de fire andre kontinenter tilsammen. Amerikas og især Asiens samlede medaljepoint er let stigende, og på længere sigt vil nedgangen i Europas andel af medaljerne formentlig blive tydeligere, men de Olympiske Lege er fortsat et område, hvor Europas historiske dominans er stort set intakt.

Figur 10: Medaljepoint 1996-2020 fordelt på kontinenter

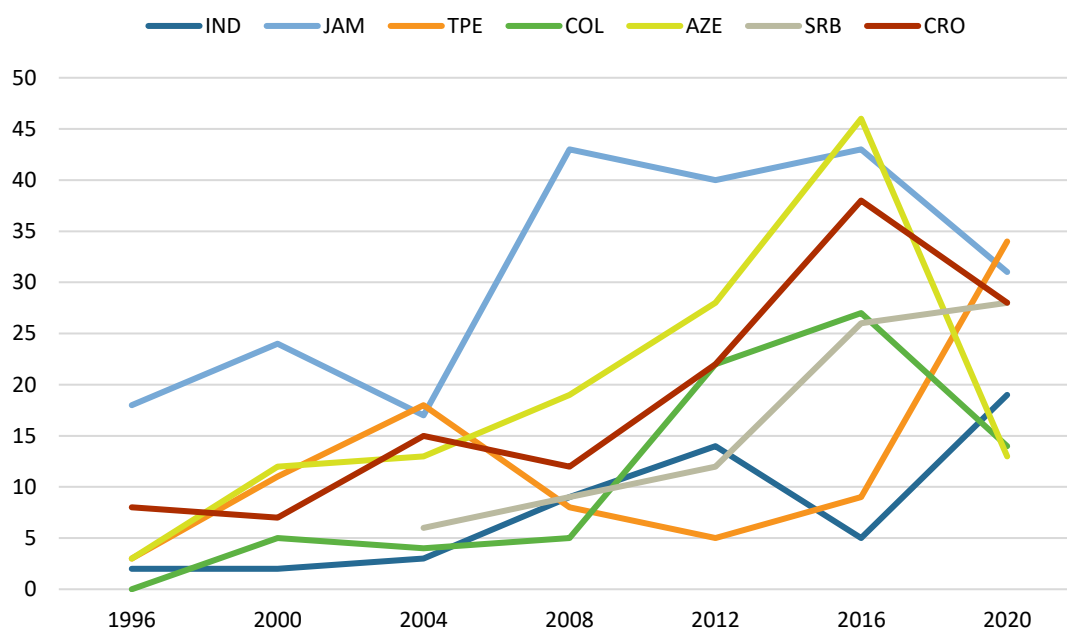
Som det kan ses af figur 10, har afrikanske lande tilsammen en meget lille andel af det samlede antal medaljepoint, og der er ikke noget i trenden, der peger på, at det vil blive anderledes på trods af toppræstationer af kenyanske og etiopiske langdistanceløbere. Kenyas og Etiopiens medaljepoint udgør omtrent 60 pct. af Afrikas samlede pointsum, mens de lande, der ellers er dominerende i kontinentale konkurrencer såsom African Games, hvilket fortrinsvis er Nigeria og Egypten, kun scorer få medaljepoint i olympiske lege.

Hvilke lande går mest frem?

Hvilke lande er i perioden 1996-2020 gået særligt meget frem, og hvilke er gået særlig meget tilbage? Det er tidligere i notatet fremhævet, at Storbritannien blandt top 5-landene er det land, der har oplevet størst fremgang. Holland har også forbedret konkurrenceevnen kraftigt og er nu blevet blandt de ti mest vindende nationer. Også New Zealand er som tidligere omtalt gået markant frem.

Figur 11 viser udviklingen i medaljepoint for andre lande, der også har forbedret konkurrenceevnen maksimalt i den samme periode. Indien er fra et meget lavt udgangspunkt begyndt at vinde medaljer ved olympiske lege, omend det endnu ikke er på niveau med eksempelvis Danmarks medaljepoint. Jamaica er et andet fremgangsrigt land. Jamaicas traditionelle styrkepositioner i de korte sprinterdistancer er de seneste årtier blevet suppleret med medaljer i andre af atletikkens discipliner, og landet vinder nu også medaljer i andre sportsgrene. Columbia og Aserbajdsjan (AZE) forøgede begge deres medaljepoint ganske betydeligt frem til 2020, men oplevede så et formentligt midlertidigt tilbageslag.

Figur 11: Lande, der (ligesom Storbritannien, Holland og New Zealand) har forøget konkurrenceevnen markant i perioden 1996-2020, medaljepoint

Figuren viser også, at Serbien og Kroatien er blandt de lande, der har forbedret konkurrenceevnen signifikant. De to lande bryder med den ovenfor omtalte tendens til tilbagegang for de tidligere så succesfulde østeuropæiske lande. Udover medaljepoint i individuelle sportsgrene er de to lande også blandt verdens bedste i flere holdsportsgrene. Det samme er tilfældet med Slovenien, der også har oplevet betydelig fremgang målt ved medaljepoint, omend på et lavere niveau.

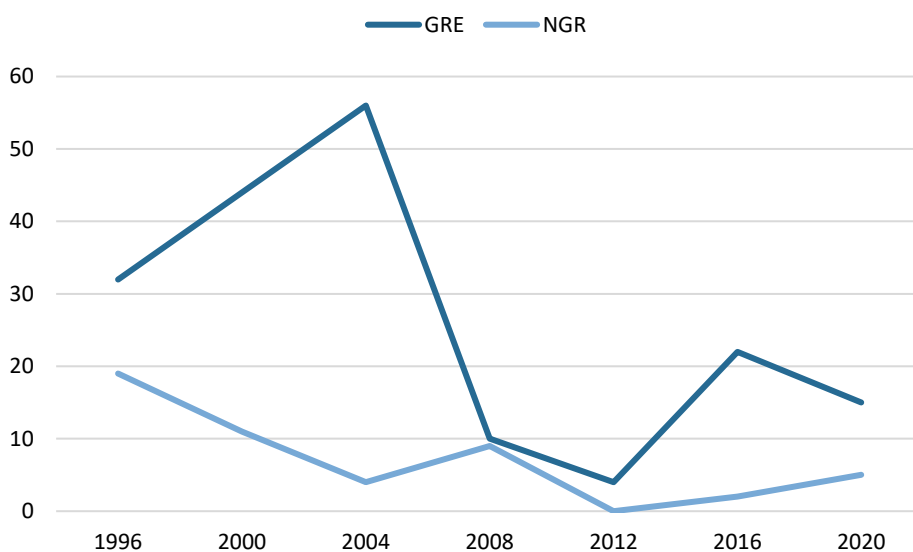
Størst nominal fremgang har Taiwan (Chinese Taipei (TPE)) haft. Fra at have scoreet under 10 medaljepoint i hver af de tre foregående OL blev det til hele 34 point i 2020. Fremgangen er også bemærkelsesværdig målt på top 8-point. Ved OL 2020 scorede Taiwan hele 124 top 8-point, hvilket kun er en smule mindre end Danmark og mere end dobbelt så meget, som Taiwan har præsteret ved tidligere OL. Den særdeles markante fremgang kunne skyldes tilfældige udsving og enkelte usædvanligt succesfulde atleter, og det ville i givet fald være vanskeligt at fastholde den forbedrede konkurrenceevne fremover.

Resultaterne i 2022 og 2023 peger imidlertid på, at det høje niveau kan fastholdes i Paris. Taiwan vinder medaljer og har top 8-placeringer over en bred front af sportsgrene. Det er tydeligt, at der må være sket en markant forbedring af landets elitesportssystem. Det er formentlig et eksempel på, at stærk økonomisk og teknologisk fremgang har afsmittende effekter på støtten til elitesport. Der er formentlig også aspekter af 'nation building' for et land, der befinder sig i en vanskelig geopolitisk situation med en truende kinesisk stormagt tæt på.

Hvilke lande går mest tilbage?

Der er omvendt andre lande, der har oplevet markant tilbagegang i perioden 1996-2020. Blandt de mest vindende lande er tilbagegangen meget tydelig for Tyskland, hvis konkurrenceevne i olympisk sport er blevet kraftigt svækket. Cuba er også gået meget tilbage og er ikke længere nogen elitesportslig stormagt. Flere af de østeuropæiske lande, der før murens fald vandt mange medaljer, er af indlysende grunde også gået kraftigt tilbage. Rumænien er det mest tydelige eksempel.

Figur 12: Lande der (ligesom Tyskland, Cuba og Rumænien) har oplevet med kraftigt svækket konkurrenceevne i perioden 1996-2020, medaljepoint

Figur 12 viser udviklingen i medaljepoint for to andre lande, der også er gået kraftigt tilbage. Det ene land er Grækenland (GRE), der var vært for OL i 2004. Resultatmæssigt var OL på hjemmebane en stor succes for Grækenland. Det blev til 16 medaljer og 56 medaljepoint, hvilket skal ses på baggrund af, at det kun blev til i alt 14 græske medaljer i perioden 1920-1992. Som det antydes af figuren, var det imidlertid ikke nogen overraskelse, at Grækenland klarede sig så godt i 2004. Der var investeret solidt og langsigtet i olympisk succes, hvilket førte til lovende resultater i de to sidste OL inden legene i Athen.

I årene efter 2004 blev Grækenland imidlertid ramt af en langvarig og dybtgående økonomisk krise, der blev kraftigt forværret under den europæiske gældskrise fra 2009. Støtten til elitesport blev kraftigt reduceret, og faciliteter og anden elitesportslig infrastruktur forfaldt med dramatisk effekt på landets konkurrenceevne. Fra 56 medaljepoint i 2004 blev det kun til 10 og 4 point i de to følgende OL, og efter 230 top 8-point i 2004 scorede Grækenland kun 44 og 38 point i 2008 og 2012. Effekten af den økonomiske krise var med andre ord overordentlig tydelig.

I de to seneste OL har Grækenlands resultater været en del bedre, omend fortsat meget langt fra det høje niveau i 1996-2004. Der er små tegn på, at satsningen på elitesportstigning

succes i forbindelse med OL-værtskabet ikke har været helt uden positive effekter. Den græske konkurrenceevne er således væsentligt forbedret i atletik og flere andre store sportsgrene. Det fremgår bl.a. af resultater ved European Team Championships i atletik, men det er ikke noget, der giver udslag i de indikatorer for konkurrenceevnen, der er anvendt i dette notat.

Nigeria (NGR) er et andet markant eksempel på lande, hvor evnen til at konkurrere internationalt er signifikant forringet. I 1996 og 2000 vandt Nigeria i alt 30 medaljepoint, mens det i de tre seneste OL kun er blevet til henholdsvis nul, to og fem point. Der er tale om en tilsvarende kraftig tilbagegang mht. top 8-point (fra et gennemsnit på 55 i 1996-2000 til et gennemsnit på 16 point de tre seneste OL).

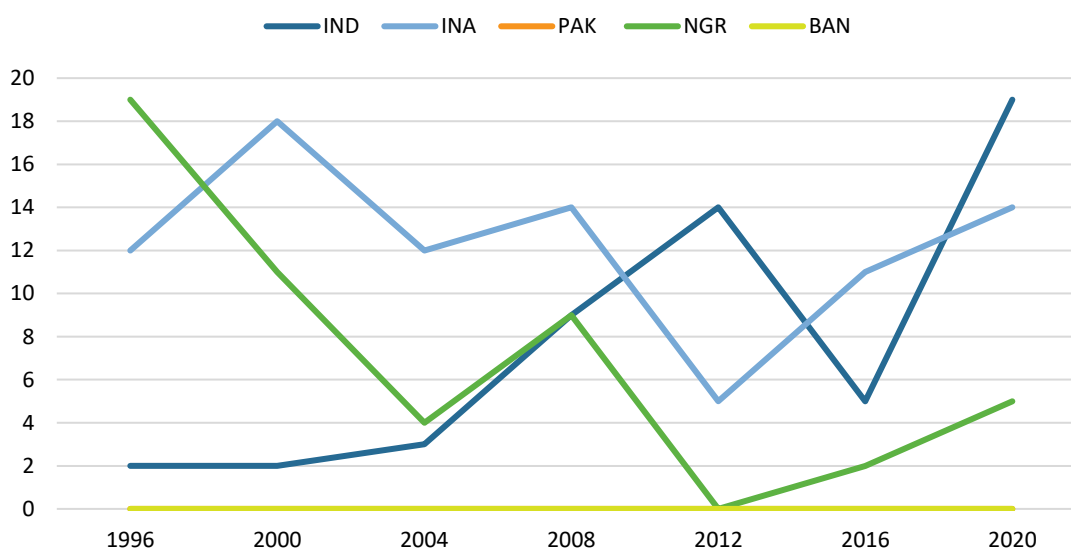
Flere lande med stor befolkning har svag konkurrenceevne eller er slet ikke med

Fem af de ti mest befolkningsrige lande spiller (næsten) ingen rolle i international elitesport. Nigeria er blandt verdens ti mest befolkningsrige lande, og de er på vej til i 2050 at blive det land, der er næststørst efter Indien. Figur 13 viser, at Nigeria underpræsterer kraftigt i olympisk sport.

Indien (IND) underpræsterer også som omtalt ovenfor. Det samme er tilfældet med Indonesien (INA), der har en traditionel styrkeposition i badminton og også vinder medaljer i vægtløftning men ikke derudover klarer sig på topniveau ved OL.

To af de ti mest befolkningsrige lande er helt fraværende blandt medaljetagere ved OL. Hverken Pakistan (PAK) eller Bangladesh (BAN) har vundet en medalje i perioden 1996-2020⁸, og Bangladesh har ikke et eneste top 8-point i den samme periode.

Figur 13: Medaljepoint for fem af de ti mest befolkningsrige lande (1996-2020)

⁸ Det fremgår ikke af figuren, men kurven for Pakistan er identisk med Bangladesh, dvs. på nulpunktet langs x-aksen.

Hvem klarer sig bedre/dårligere, end man skulle forvente ud fra befolkningsstørrelse og indkomst?

Det er af afgørende betydning for nationers konkurrenceevne i elitesport, hvor store og rige de er. Forhold som f.eks. politisk system, geografi, befolkningstæthed samt religion og andre kulturelle forhold er også med til at forme betingelserne for elitesportslig succes, eftersom de påvirker, hvor lidt eller hvor meget en nation satser på elitesport eller har tradition for det. Sådanne baggrundsforhold skaber mere eller mindre gunstige betingelser for succes i elitesport.

I dette afsnit fremstilles resultaterne af en analyse af, hvor godt nationerne klarer sig i forhold til, hvor godt de burde have klaret sig, når man betænker deres baggrundsforhold.⁹ Beregningen resulterer i et residual, der kan være enten positivt eller negativt. Hvis det er positivt, er det tegn på, at landet klarer sig bedre, end det 'burde' have gjort ud fra dets baggrundsforudsætninger, og størrelsen af residuallet viser, hvor stor denne 'overpræstation' er.

Hvis residuallet er negativt, indikerer det omvendt, at landet 'underpræsterer'. Tabel 1 viser resultatet for udvalgte nationer i årene 2016 (OL), 2019, 2021 (OL) og 2023. Tabellen omfatter lande, der i 2003 blev rangeret i top-10 efter denne opgørelse samt de nordiske lande med undtagelse af Island.

Tabel 1: Rangering af de ti højest rangerede nationer i 2021 og 2022 samt de nordiske lande efter overpræstation/underpræstation i forhold til baggrundsforudsætninger

	OL 2016		2019		OL 2020		2023	
	Place-ring	Residual	Place-ring	Residual	Place-ring	Residual	Place-ring	Residual
Jamaica	1	2,65	1	2,49	1	2,33	1	2,65
Samoa							2	1,70
Australien	8	1,49	5	1,46	5	1,41	3	1,61
Etiopien	7	1,59	7	1,26	14	0,95	4	1,46
New Zealand	3	1,90	4	1,48	3	1,44	5	1,44
Kenya	2	2,14	2	1,68	6	1,34	6	1,44
Kirgisistan	29	0,74	16	0,96	9	1,21	7	1,40
Storbritannien	5	1,59	10	1,13	8	1,25	8	1,37
Holland	13	1,18	8	1,22	7	1,32	9	1,37

⁹ Der er tale om en regressionsmodel, hvor baggrundsvariablene er befolkningstal og BNP per indbygger. Der også taget højde for religiøse og politiske forskelle. Den afhængige variabel er de enkelte landes top 8-point. Metoden er nærmere beskrevet i Storm et al. (2016).

Mongoliet	11	1,23	9	1,20	3	1,44	10	1,27
Danmark	12	1,21	25	0,76	28	0,74	26	0,73
Sverige	24	0,82	30	0,67	43	0,49	32	0,64
Norge	81	-0,57	53	0,01	54	0,26	58	0,07
Finland	94	-0,95	102	-1,34	83	-0,59	78	-0,80

Jamaica kommer igen i år ud som den bedste nation, da dens atleter overpræsterer markant i forhold til nationens relativt lave befolkningstal og et beskedent BNP. Det er i vidt omfang de samme nationer, der rangeres i top 10 år for år. Undtagelserne er meget små eller meget fattige lande, som kan ende i top 10 i enkelte år som følge af et enkelt eller nogle få top 8-placeringer.

Danmark rangeres efter denne målestok som nr. 26 i 2021, hvilket er på niveau med placeringen i både OL 2020 og 2019. Danmark overpræsterer fortsat i forhold til, hvad man skulle forvente ud fra befolkningstal og BNP. Danmark har bortset fra 2022 været den mest overpræsterende nordiske nation i de otte år, hvor Idan har beregnet disse residualer. Alle de nordiske lande overpræsterer – med undtagelse af Finland.

Fire af de ti lande, der topper listen over lande med højest positivt residual i 2022, er monokulturer i henseende til elitesportslig specialisering, og yderligere to lande er næsten lige så specialiserede. Jamaica, Samoa, Etiopien og Kenya har således kun top 8-placeringer i et mindre antal atletikdiscipliner og er langt fra at være konkurrencedygtig i andre discipliner. Mongoliet, der er nr. tre på listen, har næsten udelukkende top 8-placeringer i kampsport (især brydning og judo, men også boksning og taekwondo). Kirgisistan vinder udelukkende medaljer i brydning, men er også tæt på i boksning.

Fire af de øvrige højest rangerede nationer mht. overpræstation (Australien og Holland, New Zealand og Storbritannien) er bredt funderede i forhold til, hvilke sportsgrene de er konkurrencedygtige i. De opnåede i 2022 top 8-placeringer i henholdsvis 20, 19, 12 og 21 ud af de 33 sportsgrene, der er på programmet ved OL.

Sammenfatning

Dette notat omhandler udviklingen af magtforholdene i international elitesport siden murens fald. Det er formålet at analysere langsigtede udviklingstræk i forskellige landes resultater i de Olympiske Lege siden 1996 for at skabe et passende grundlag for en vurdering af hvordan de enkelte lande klarer sig ved de kommende OL i Paris.

Notatet anvender to resultatmål: Medaljepoint og top 8-point. Udover resultater fra OL 1996-2020(2021) inddrages desuden resultater fra 'simulerede' OL i årene siden sidste OL (2022 og 2023).

USA har været bedste nation i alle OL i perioden 1996-2020 med undtagelse af OL i 2008, hvor Kina på hjemmebane var marginalt bedre. USA's medaljepointsum har været stigende siden 2000. USA klarede sig ikke helt så godt i 2020 som ved det foregående OL i 2016, men i de to år efter OL i Tokyo har USA opnået flere medaljepoint end nogensinde før, og meget tyder på, at de amerikanske atleter i Paris vil være endnu mere dominerende end ved de seneste OL.

Årsagen er delvist, at Rusland i 2022 og 2023 har været udelukket fra de fleste store mesterskaber, hvilket i nogle sportsgrene har gjort det lettere for amerikanske atleter at vinde medaljer. Dette peger entydigt på, at USA vil dominere i Paris.

Værtsskabet for OL i 2008 havde en kraftig effekt på medaljehøsten for Kina, der stabilt forbedrede resultaterne frem til OL på hjemmebane i 2008, hvor Kina for første og hidtil eneste gang præsterede at blive bedste nation. Siden da er niveauet faldet, men Kina er fortsat næstbedste nation, og var i 2020 ikke langt efter USA. Det bliver formentlig også tilfældet i Paris. Rusland er i Paris udelukket som land, men russiske atleter har mulighed for at deltage under neutralt flag i nogle sportsgrene som eksempelvis brydning, hvor de formentlig vil komme til at spille en dominerende rolle.

Japan og Australien er blandt de nationer, der bortset fra USA, Kina og Rusland vinder flest medaljer. De store vesteuropæiske lande, særligt Storbritannien, men også Frankrig og Italien har fastholdt en stærk position med en stigende andel af medaljerne, hvorimod Tyskland er kraftigt på retur. Holland er på vej frem, og blandt mindre lande står New Zealand frem som en af elitesportens supermagter, når man tager landets befolkningsmæssige størrelse i betragtning.

Notatet påviser, at de østeuropæiske lande som helhed er gået betydeligt tilbage med Ungarn som en markant udtagelse. En analyse af udviklingen i medaljepoint fordelt på kontinenter viser, at Europa fortsat dominerer i international elitesport. Asien er på vej frem, mens Afrika fortsat kun vinder en meget lille andel af medaljerne. Analysen viser endvidere, at fem af de mest befolkningsrige lande er helt eller næsten helt fraværende i de olympiske medaljestatistikker. OL er fortsat primært en legeplads for de rige lande. En stor befolkning kan ikke kompensere for fattigdom.

Hvis der tages hensyn til forskelle mht. indkomst og befolkningsgrundlag, er det dog et mindre og relativt fattigt land som Jamaica, der topper ranglisten, og andre fattige lande som Etiopien, Kenya, Kirgisien og Mongoliet er blandt de ti bedst rangerede. Blandt de rige lande er det Australien, New Zealand og Storbritannien, der klarer sig bedst i forhold til disse baggrundsbetingelser.

I et særskilt notat, 'OL 2024 prognose - medaljefordeling og danske medaljchancer' foretages en mere specifik analyse af, hvor mange medaljer Danmark og en række udvalgte nationer forventes at vinde i Paris.

Referencer

- De Bosscher, V., Shibli, S., Westerbeek, H., & Van Bottenburg, M. (2015). *Successful Elite Sport Policies: An International Comparison of the Sports Policy Factors Leading to International Sporting Success (SPLISS 2.0) in 15 Nations*. Meyer and Meyer Sports.
- Dennis, M., & Grix, J. (2012). *Sport Under Communism: Behind the East German "Miracle."* Palgrave Macmillan.
- Duncan, J. (2000). *In the Red Corner: A Journey into Cuban boxing*. Yellow Jersey Press.
- Hogan, K., & Norton, K. (2000). The 'Price' of Olympic Gold. *Journal of Science and Medicine in Sport*, 3(2), 203–218. [https://doi.org/10.1016/S1440-2440\(00\)80082-1](https://doi.org/10.1016/S1440-2440(00)80082-1)
- Hong, E. (2011). Elite Sport and Nation-Building in South Korea: South Korea as the Dark Horse in Global Elite Sport. *The International Journal of the History of Sport*, 28(7), 977–989. <https://doi.org/10.1080/09523367.2011.563630>
- Nielsen, K., & Storm, R. K. (2024). *Danske eliteresultater 2023: Dansk elitesport er tilbage på sportet. Topnavne holder niveauet, og der er mange medaljekandidater frem mod OL i Paris*. <https://www.idan.dk/udgivelser/danske-eliteresultater-2023/>
- Storm, R. K., Jensen, T. K., & Nielsen, K. (2024). *Swedish elite sport: External evaluation*. www.idan.dk
- Storm, R. K., & Nielsen, K. (2022). *ELITE SPORTS IN FINLAND: External international evaluation*. <https://www.idan.dk/media/cpnbe0n0/report-on-finnish-elite-sport-2022.pdf>
- Storm, R. K., Nielsen, K., & Thomsen, F. (2016). Can a small nation be competitive in the global sporting arms race? The case of Denmark. *Managing Sport and Leisure*, 21(4), 181–202. <https://doi.org/10.1080/23750472.2016.1243993>

